

بررسی شیوه های تامین منابع مالی در آموزش و پرورش از دیدگاه اولیا و کارشناسان

مصطفی شیخ زاده^۱

چکیده

این تحقیق تلاش می کند تا با شناسایی عوامل درآمدزا برای آموزش و پرورش، منابع مالی موجود در جامعه را بررسی کرده و با توجه به امکانات موجود به جذب منابع دایمی و بیشتر برسد. نقش انواع خانواده و تعامل مردم در چگونگی جذب کمکهای مالی آموزش و پرورش از سئوالات اصلی پژوهش می باشد.

جامعه آماری در این پژوهش شامل کارشناسان مالی و تربیتی و اولیای دانش آموزان استان آذربایجان غربی می باشد. نمونه آماری شامل ۶۰۰ نفر از اولیا و کارشناسان بوده و با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی - طبقه ای از مناطق شهری و روستایی انتخاب شده است

برای گردآوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه با طیف لیکرت بهره گرفته شده است. با یک مطالعه مقدماتی، روایی و اعتبار ابزار پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. جهت تعیین همسانی درونی ماده های هر مقیاس به عنوان ضریب پایانی هر مقیاس، ضریب آلفای کرانباخ محاسبه گردید و میزان همبستگی برابر با ۷۰٪ می باشد.

برای بررسی توصیفی سئوالات پژوهش از جداول و نمودارهای مربوط به فراوانی و درصد بهره گرفته شد و در بخش آمار استنباطی از آزمون مجذور کادر نرم افزار SPSS استفاده شد. روش تحقیق عبارت از روش توصیفی - پیمایشی می باشد.

نتایج پژوهش نشان می دهد که بالا بودن مدرک تحصیلی ($\chi^2 = 50/088$)، پایین بودن تعداد فرزندان ($\chi^2 = 76/78$) و همچنین بالا بودن درآمد ($\chi^2 = 19/77$) از نظر کارشناسان در میزان کمک آنها به آموزش و پرورش مؤثر می باشد. همچنین نتایج پژوهش نشان می دهد که طرح عوارض ویژه ($\chi^2 = 27/53$) از نظر اولیا و $\chi^2 = 96/82$ از

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه

بررسی شیوه های تامین منابع مالی در آموزش و پرورش از .....
نظر کارشناسان) و وضع مالیات غیر مستقیم ($\chi^2=46/34$) از نظر اولیا و $\chi^2=30/55$ از نظر کارشناسان) و وضع مالیات غیر مستقیم ($\chi^2=46/34$) از نظر اولیا و $\chi^2=30/55$ از نظر کارشناسان) از عوامل موثر در جذب درآمدهای مالی تلقی می گردد.
در پیشنهادات تحقیق اعلام گردید که مسئولین آموزش و پرورش با نظر سنجی از اولیا و افراد میتوانند به بررسی راه های جدید در جذب منابع مالی اقدام کنند. همچنین استفاده از امکانات سایر وزارتخانه ها و بالا بردن سطح آگاهیهای مردم به عنوان یکی از شاخص های اصلی در جذب منابع مالی می باشند.
واژه های کلیدی: منابع مالی، آموزش و پرورش، اولیا و کارشناسان.

مقدمه

تامین و جذب کمکهای مالی با توجه به مهم بودن مسایل اقتصادی، امری اجتناب ناپذیر می باشد. آمار نشان می دهد که تعداد دانش آموزان و کارکنان آموزش و پرورش در حدود یک سوم جمعیت کشور را شامل می گردد (دفتر هماهنگی و تلفیق طرحها و برنامه ها، ۱۳۷۸) و کمبودهای اقتصادی سیستم آموزش و پرورش باعث توجه بیشتر به موضوع فوق گردیده است.
طبقه بندی درآمدها با تفکیک درآمدهای دولتی و مشارکت عمومی، باعث توجه به راهکارهای جذب منابع مالی از طریق مطالعه در نگرشها و دیدگاههای صاحب نظران می باشد. مشارکت عبارت از حق و وظیفه هر فرد از افراد یک جامعه مردم سالار می باشد. این فرض اصلی مربوط به این تحقیق است که دو مفهوم مشارکت و مردم سالاری کاملاً به هم مرتبط بوده و همخوانی پیوسته آنها باعث توجه به نقش تاریخی آموزش و پرورش و آگاهی جمعی در مسایل تعلیم و تربیت می باشد. تقریباً همگان وظیفه آموزش و پرورش را در تولید و توزیع دانش می شناسند. تولید دانش دلالت بر آگاهی و مشارکت جمعی دارد و توزیع دانش دلالت بر الزامی اخلاقی در ستاندن حقوق و عدالت اجتماعی دارد و دانش به وجود

آمده دارای نقش محوری برای شرکت کنندگان سیستم آموزش و پرورش دارد.
(ساندر، ۱۳۷۱)

کشورهای جهان سوم در آغاز دهه ۱۹۶۰ اعتقاد داشتند که برای آنها دستیابی به هدفهای آموزش ابتدایی، همگانی و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جهت توسعه، نسبتاً آسان خواهد بود. اما اکنون مخصوصاً در نتیجه بحران و کساد اقتصادی، که در بسیاری موارد با عدم تعادل عمیق اقتصادی و اجتماعی و افزایش بیکاری همراه است، باید تصدیق نمود که این فرضیات همیشه هم صحت نداشته و کشورهای بسیاری در حال کاهش منابع رسمی مالی خود هستند و به دنبال کسب منابع جدیدی می‌باشند. آموزش و پرورش نه تنها تلاش می‌کند که از طریق مستقیم به جذب کمکهای مردمی و توسعه مشارکتهای دولتی بپردازد، بلکه علاقمند به بهبود آموزشهای همگانی در جذب منابع مالی جدیدتر میباشد.
(گومبز، ۱۳۷۰)

مروری بر تجربیات حاصل از کاربرد منابع گوناگون و اعتباراتی که تا به حال تحت عنوان هزینه های سرانه به کار برده شده است، نشان میدهد که تقریباً در کلیه آنها عدم تکافوی اعتبارات یکی از عواملی است که در کسب موفقیت‌های آموزش و پرورش اختلال ایجاد کرده است و در نهایت منتجر به کاهش کیفیت تعلیم و تربیت شده است. هر چند که نمیتوان به تمامی، مسبب افت کیفیت آموزش و پرورش را در عدم تأمین منابع و نیازهای مالی دانست ولی نقش تعیین کننده آن را نیز می‌توان فراموش کرد.

تأمین منابع مالی آموزش و پرورش به عنوان عاملی است که در جنب و جوش مشکلات اقتصادی کشور، بیشتر از همه مورد توجه مسؤولان و برنامه ریزان تعلیم و تربیت می‌باشد. رشد کیفی تعلیم و تربیت در ارتباط با گسترش آموزش عالی معلمان، توسعه دوره های کوتاه مدت و تجهیز امکانات آموزشی و آزمایشگاهی نیازمند به افزایش منابع مالی و اقتصادی دارد.

بررسی شیوه های تامین منابع مالی در آموزش و پرورش از ...
این تحقیق تلاش می کند تا با شناسایی عوامل درآمدزا برای آموزش و پرورش، منابع مالی موجود در جامعه را بررسی کرده و با توجه به امکانات دولتی و مردمی به جذب منابع دائمی و بیشتر برسد.

سوالات پژوهش

از نظر اولیا و کارشناسان:

- ۱- نقش نوع خانواده (سطح مدارک علمی، میزان درآمد و تعداد فرزندان و...)
در میزان جذب کمک های مالی در آموزش و پرورش چگونه است؟
- ۲- نقش تعامل مردم (خصوصی سازی آموزش و پرورش، تعامل مردم در شوراها، آموزش و پرورش و ...)
در جذب منابع مالی چگونه می باشد؟
- ۳- کدام بخش از آموزش و پرورش (انجمن اولیا و مربیان، شوراها، آموزش و پرورش و ...)
در جذب کمک های مالی، موفق تر است؟
- ۴- کدام بخش از جامعه (کسب عوارض ویژه از کارخانجات، دریافت مالیاتهای غیر مستقیم ...)
در جذب درآمدهای مالی مؤثر می باشد؟

روش

این تحقیق در پی یافتن راهکارهای جذب منابع مالی در آموزش و پرورش است و نیازمند جمع آوری اطلاعات به طور مستقیم از کارشناسان و مردم می باشد، لذا از روش پیمایشی استفاده گردیده است. تحقیق پیمایشی متغیرهای محدودی را در مورد تعدادی از موارد، مورد مطالعه قرار میدهد. از منابع صاحب نظران آموزش و پرورش در ابعاد مختلف بهره مند شده و با توجه به دیدگاه های مختلف به ارایه طریق در مورد جذب بیشتر منابع می پردازد. تحقیق

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

برای بهره‌گیری از نظرات، از دو دیدگاه کارشناسان مالی و مردم بهره‌گیری نموده است و در ضمن، دیدگاه‌های مورد نظر را به صورت مقایسه‌ای بررسی می‌نماید.

نمونه آماری مورد مطالعه ۸ از میان دو گروه اولیای دانش‌آموزان و کارشناسان مالی و تربیتی از ادارات آموزش و پرورش نواحی و مناطق استان و مدیران مدارس استان آذربایجان غربی از طریق نمونه‌گیری تصادفی و خوشه‌ای انتخاب گردیده است. برای انتخاب نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی - خوشه‌ای، شهرهای ارومیه، ماکو، میاندوآب، انتخاب گردیده و با استناد به جامعه آماری دانش‌آموزان و با توجه به حجم نمونه کریجسیر (۱۹۷۰)، ۳۰۰ نفر از اولیا در شهرهای مورد نظر انتخاب گردید. همچنین با توجه به آمار مدیران و کارشناسان استان آذربایجان غربی، ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفته است.

برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه بسته پاسخ با مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت استفاده گردیده است. برای تدوین پرسشنامه مورد نظر، ابتدا یک تحقیق مقدماتی بر روی ۵۰ نفر از اولیا و ۵۰ نفر از کارشناسان به عمل آمده و روایی و اعتبار ابزار مورد بررسی قرار گرفت. برای بررسی ضریب پایانی از روش آلفای کرانباخ محاسبه گردید که برابر با ۷۰ درصد می‌باشد. پرسشنامه این تحقیق شامل ۲۴ سؤال بوده که با توجه به فرضیات تحقیق تدوین می‌گردد و سؤالات پرسشنامه با توجه به طیف لیکرت دارای پنج درجه می‌باشد.

برای بررسی سؤالات پژوهش از آمار توصیفی (فراوانی - درصدها، جداول، نمودارها) و همچنین از بخش آمار استنباطی، آزمون مجذور کای (X^2) و فرمولهای وابسته در نرم افزار SPSS جهت مقایسه اظهار نظرهای دو گروه اولیای دانش‌آموزان و کارشناسان استفاده گردید.

نتایج و بحث پژوهش

الف- خلاصه نتایج توصیفی

- ۱- ۸۹/۱ درصد از کارشناسان به گزینه متوسط در کمک مالی به آموزش و پرورش و ۶۶/۲ درصد از اولیا به گزینه متوسط به بالا نظر داده اند.
- ۲- در مورد خصوصی سازی مدارس به ترتیب ۴۲/۸ و ۴۳/۳ درصد کارشناسان و اولیا به دیدگاه زیاد و خیلی زیاد نظر داده اند.
- ۳- در مورد میزان تعامل مردم در شوراهای آموزش و پرورش ۸۰/۶ از کارشناسان و ۷۷/۲ درصد از اولیا به دیدگاه متوسط به بالا اشاره کرده اند.
- ۴- کارشناسان در مورد انواع روش های ارایه کمک به جامعه ، ۷/۵ درصد به مسجد سازی، ۲۴/۷ درصد کمک به مستمندان و ۴۴/۹ درصد کمک به مدرسه سازی را عنوان نموده اند. ۶/۴۱ درصد از اولیا به مسجد سازی، ۲۱/۵ درصد کمک به مستمندان و ۵۲/۹ درصد، مدرسه سازی را مورد توجه قرار داده اند و در بقیه موارد کمک به تمام جنبه ها را مدنظر قرار داده اند.
- ۵- در مورد روش های جذب مردم در راستای کمک به آموزش و پرورش، ۶۶/۷ درصد از کارشناسان، روش آگاه کردن و ۵/۸ درصد به برگه های جلب مشارکت، ۱۱/۳ درصد به خصوصی سازی و تنها ۱۶/۲ درصد به برگه های مشارکت، ۰/۷ درصد به خصوصی سازی و ۱۷/۵ درصد به روش اجباری کردن را مطرح نموده اند.
- ۶- در مورد نقش انجمن در جذب کمک های مالی، ۷۵/۲ درصد از کارشناسان و ۷۳/۸ درصد از اولیا به نقش متوسط به بالا اشاره کرده اند.
- ۷- در مورد نقش شوراهای آموزش و پرورش در جذب منابع مالی، ۷۱/۱

درصد از کارشناسان و ۶۷/۵ درصد از اولیا به نقش متوسط به بالا اشاره کرده‌اند.

۸- در ارتباط با نقش مدرسه در تولید و فروش کالاهای ضروری در جذب درآمدهای مالی، ۸۰/۳ درصد از کارشناسان و ۶۹/۳ درصد از اولیا با نظر متوسط به بالا موافق هستند.

۹- درباره تقلیل هزینه‌ها در تامین و حفظ منابع مالی، ۸۳/۵ درصد از کارشناسان و ۸۴/۱ درصد از اولیا گزینه متوسط به بالا را معین کرده‌اند.

۱۰- در مورد طرح عوارض ویژه برای کارخانجات در جذب کمک های مالی، ۸۵/۶ درصد از کارشناسان و ۹۱/۲ درصد از اولیا با گزینه بالا، موافق می‌باشند.

۱۱- در مورد طرح مالیات غیر مستقیم برای کالاها و خدمات، ۷۰/۶ درصد از کارشناسان، ۶۸/۶ درصد از اولیا به دیدگاه متوسط به بالا اشاره کرده‌اند.

۱۲- در مورد حضور وزارتخانه‌های دیگر در تاسیس و توسعه مدرسه سازی و استفاده از امکانات آموزشی سایر وزارتخانه‌ها در کمک به تقلیل هزینه‌های آموزش و پرورش، ۹۳ درصد از کارشناسان و ۹۱/۵ درصد از اولیا با نظر متوسط، زیاد و خیلی زیاد رای داده‌اند.

۱۳- در مورد دیدگاه مربوط به کارایی آموزش و پرورش ۱۰/۷ درصد از کارشناسان با دیدگاه خیلی بالا و ۷۲/۱ درصد متوسط به بالا نظر داده‌اند. در مورد اولیا، ۶/۸ درصد به دیدگاه خیلی زیاد و ۶۹/۷ به متوسط به بالا رای داده‌اند.

۱۴- در مورد مسئولیت مالی آموزش و پرورش از نظر کارشناسان ۳۰/۱ درصد به دولت، ۱۳/۷ به مردم، ۱۵/۴ به سازمانهای خصوصی و ۴۰/۸

بررسی شیوه های تامین منابع مالی در آموزش و پرورش از .....
به نقش دولت و مردم اشاره کرده‌اند. از نظر اولیا، ۲۷/۹ درصد به دولت،
۱۰/۴ درصد به مردم، ۸/۷ به سازمان‌های خصوصی و ۵۳ درصد به
نقش مشترک دولت و مردم اشاره کرده‌اند.

ب- نتایج و بحث سؤالات تحقیق

سؤال اول پژوهش به بررسی نقش نوع خانواده یعنی سطح مدارک علمی،
میزان درآمد و تعداد فرزندان و نوع مدرسه دانش آموزان از جهت دولتی و غیر
دولتی بودن در میزان جذب کمک های مالی در آموزش و پرورش می‌پردازد.
بررسی سؤالات مربوط به فرضیه ۱ از نظر کارشناسان نشان میدهد که بالا
بودن مدرک تحصیلی ($\chi^2 = 50/088$) پایین بودن تعداد فرزندان ($\chi^2 = 76/78$) و
همچنین بالا بودن درآمد ($\chi^2 = 19/77$) و غیر دولتی بودن مدارس ($\chi^2 = 15/52$) از
نظر کارشناسان با $p < 0/05$ در میزان کمک آنها به آموزش و پرورش موثر
می‌باشد و رابطه معنی دار وجود دارد. کارشناسانی که فرزندان آنها در مدارس
غیرانتفاعی مشغول به تحصیل هستند، بیش از مدارس دولتی برای کمک به
آموزش و پرورش علاقمند هستند، یعنی از دیدگاه کارشناسان در کلیه سؤالات
مربوط به فرضیه یک، ارتباط معنی دار وجود دارد.

بررسی سؤالات مربوط به فرضیه ۱ از نظر اولیا نشانگر عدم ارتباط
معنی‌دار در ابعاد درآمد ($\chi^2 = 19/77$)، نوع مدرسه تحصیلی فرزندان ($\chi^2 = 3/614$)
 χ^2 و تعداد فرزندان ($\chi^2 = 9/047$) با میزان کمک به آموزش و پرورش می‌باشد
و تنها افزایش سطح سواد والدین در میزان کمک آنها به آموزش و پرورش در
 $p < 0/05$ ارتباط معنی‌دار دیده می‌شود ($\chi^2 = 68/19$). بعبارت دیگر میزان درآمد
اولیا، تعداد فرزندان و نوع مدرسه آنها هیچ تاثیری در میزان کمک مالی به
آموزش و پرورش ندارد.

در جدول زیر خلاصه نتایج سئوال شماره ۱ ارایه شده است

جدول شماره ۱: نتایج سئوال شماره یک

حالت معنی داری	میزان معنی داری	خی جدول (۰/۰۵)	خی محاسبه شده	درجه آزادی	سئوال	گروه
+	۰/۰۰۰	۳۱/۴۱	۵۰/۰۸۸	۲۰	سطح سواد	کارشناسان
+	۰/۰۰۰	۳۱/۴۱	۶۸/۱۹	۲۰	سطح سواد	اولیا
+	۰/۰۱۱	۲۱/۰۳	۲۵/۸۱۲	۱۲	درآمد	کارشناسان
-	۰/۰۷۲	۲۱/۰۳	۱۹/۷۷	۱۲	درآمد	اولیا
+	۰/۰۰۴	۹/۴۹	۱۵/۵۲	۴	نوع مدرسه	کارشناسان
-	۰/۴۶۱	۹/۴۹	۳/۶۱۲	۴	نوع مدرسه	اولیا
+	۰/۰۰۰	۱۵/۵۱	۷۶/۷۷۳	۸	تعداد فرزندان	کارشناسان
-	۰/۳۳۸	۱۵/۵۱	۹/۰۴۷	۸	تعداد فرزندان	اولیا

سپهری (۱۳۷۶) به بررسی راه‌های جلب مشارکتهای مردمی در امور آموزش و پرورش می‌پردازد. یکی از سئوال پژوهش فوق به بررسی سطح اقتصادی و اجتماعی افراد مشارکت کننده در آموزش و پرورش می‌پردازد. نتایج تحقیق فوق با یافته‌های این پژوهش همگرا بوده و نشان می‌دهد که اکثریت افراد علاقه‌مند به مشارکت در آموزش و پرورش دارای مدارک لیسانس و بالاتر بوده و ۹۴/۱۲ درصد آنها را فرهنگیان تشکیل می‌دهند. محمودی (۱۳۷۱) معتقد است که تحول فرهنگی پیش نیاز توسعه است. وی به بررسی راه‌های خصوصی کردن آموزش ابتدایی می‌پردازد و نقش افراد تحصیل کرده را در توسعه و کمک به آموزش و پرورش، مهم و اساسی تلقی می‌کند. رنجه بازو و زال (۱۳۷۵) نیز در پژوهش خود به بررسی نقش و اهمیت سواد و معلومات بالاتر در مشارکت بیشتر مردم در فعالیتهای آموزش و پرورش پرداخته و نقش افراد تحصیل کرده را در توسعه آموزش و پرورش مهم تلقی می‌کند.

بررسی شیوه های تامین منابع مالی در آموزش و پرورش از .....
 سؤال ۲ به بررسی نقش تعامل مردم در جذب کمکهای مالی در آموزش و پرورش می پردازد. از دیدگاه کارشناسان و اولیا با افزایش دیدگاه مثبت در مورد خصوصی سازی آموزش و پرورش (با کا اسکوایر، ۴۰/۷۳۸ و ۵۲ به ترتیب اولیا و کارشناسان) و تعامل مثبت مردم در مورد تعامل در شوراهای آموزش و پرورش (با کا اسکوایر، ۷۰/۳ و ۷۳/۷ به ترتیب اولیا و کارشناسان)، میزان کمک مالی به آموزش و پرورش افزایش می یابد. همچنین مطالعه گزینه های مربوطه به راه های کمک نشان می دهد که حدود ۲۲/۹ درصد از کارشناسان و ۱۹/۲ درصد از اولیا کمک به مسجد سازی، کمک به مستمندان و مدرسه سازی را مورد توجه قرار داده و ۴۴/۹ درصد از کارشناسان و ۵۲/۹ از اولیا کمک به مدرسه سازی را بیشتر از سایر گزینه ها مشخص کرده اند. در مورد بررسی راه هایی که باعث شرکت مردم در کمک های مالی به آموزش و پرورش می شود. ۶۶/۷ درصد از کارشناسان، روش آگاه کردن مردم از مسایل آموزش و پرورش را مهم دانسته و تنها ۵/۸ به ارایه برگه های جلب مشارکت اشاره کرده اند. در مورد اولیا، ۶۳ درصد به آگاه سازی و ۱۲/۵ درصد به برگه های جلب مشارکت توجه نموده اند. در جدول زیر خلاصه نتایج سؤال شماره ۲ ارایه شده است:

جدول شماره ۲: نتایج سؤال شماره دو

حالت معنی‌داری	میزان معنی‌داری	خی جدول (۰/۰۵)	خی محاسبه شده	درجه آزادی	سؤال	گروه
+	۰/۰۰۰	۲۶/۳۰	۱۵۲/۳۱۶	۱۶	خصوصی سازی	کارشناسان
+	۰/۰۰۱	۲۶/۳۰	۴۰/۷۲۸	۱۶	خصوصی سازی	اولیا
+	۰/۰۰۰۰۱	۲۶/۳۰	۵۲/۰۰۰۵۴	۱۶	تعامل در آموزش و پرورش	کارشناسان
+	۰/۰۰۰	۲۶/۳۰	۷۰/۲۱۹	۱۶	تعامل در آموزش و پرورش	اولیا
+	۰/۰۰۰	۲۱/۰۳	۷۳/۶۷۸	۱۲	نوع کمک	کارشناسان
+	۰/۰۰۰	۲۱/۰۳	۳۹/۲۷	۱۲	نوع کمک	اولیا
+	۰/۰۰۰	۲۱/۰۳	۴۹/۷۵۴	۱۲	روش کمک	کارشناسان
-	۰/۱۳۸۳۷	۲۱/۰۳	۱۷/۳۰۸۰۹	۱۲	روش کمک	اولیا

محمودی (۱۳۷۱) در پژوهش امکان سنجی گسترش آزادسازی و خصوصی کردن آموزش ابتدایی به بررسی این سؤال می‌پردازد که عوامل مؤثر در خصوص آزاد سازی و خصوصی کردن با توجه به الگوی توزیع درآمد و مصرف در کشور چگونه می‌باشد. وی در فصل پنجم نتیجه گیری می‌کند که در صورت واگذاری آموزش ابتدایی به بخش خصوصی، ۲۸ درصد از خانواده‌های شهری و ۹ درصد خانواده‌های روستایی قادر به تامین برخی از هزینه‌ها می‌باشند. یافته‌های پژوهش فوق با نتایج این تحقیق که به بررسی نقش خصوصی سازی مدارس در تقلیل هزینه‌های آموزش و پرورش فوق با نتایج این تحقیق که به بررسی نقش خصوصی سازی مدارس در تقلیل هزینه‌های آموزش و پرورش می‌پردازد، هماهنگ می‌باشد، زیرا در این تحقیق نیز تنها ۱۱/۳ درصد از کارشناسان و ۰/۷ درصد از اولیا به خصوصی سازی آموزش و پرورش معتقد می‌باشند.

نتایج این پژوهش و تحقیقات مجتهدی (۱۳۷۴) و زال و رنجه بازو (۱۳۷۵) در خصوص مشارکتهای مردمی حاکی از این است که بسنده کردن به بودجه

بررسی شیوه های تامین منابع مالی در آموزش و پرورش از ..... دولتی و درصدی از تولید ناخالص ملی، جلوگیری هزینه های آموزشی هزینه های آموزشی نخواهد بود، بلکه مشارکت گسترده مردم و نهاده ها و سازمانهای خاص برای ارائه خدمات مالی و معنوی به آموزش و پرورش، ضروری است. نتایج حاصل از فرضیه های ۱،۲، ۳ و ۶ تحقیق زال و رنجه بازو (۱۳۷۵) و قاسمی پویا (۱۳۷۶) نشان می دهد که شرکت فعال مردم در برنامه های آموزش و پرورش، ضروری به نظر رسیده و نشان دهنده اقبال عمومی مردم برای شرکت در برنامه های آموزش و پرورش می باشد.

سؤال ۳ تحقیق به بررسی اینکه کدام بخش از آموزش و پرورش در جذب کمک های مالی، موفق تر است، می پردازد. بررسی سئوالات پرسشنامه نشان می دهد که بین حالات مربوط به جذب کمک از طریق انجمن (با کا اسکوایر، ۵۳/۸ و ۳۲/۳ به ترتیب برای اولیا و کارشناسان)، توجه به نقش شوراهای آموزش و پرورش در جذب کمک های مالی مردم (با کا اسکوایر، ۳۴/۲ و ۳۰/۳ به ترتیب برای اولیا و کارشناسان)، آشنایی با وظایف شوراهای آموزشی (با کا اسکوایر، ۷۴/۵ و ۴۱/۸ به ترتیب برای اولیا و کارشناسان)، تولید و فروش کالاهای ضروری در مدرسه (با کا اسکوایر، ۵۷/۲ و ۹۲/۱ به ترتیب برای اولیا و کارشناسان)، و تقلیل هزینه های آموزش و پرورش (با کا اسکوایر، ۱۹/۳ و ۴۱/۹ به ترتیب برای اولیا و کارشناسان) در $p < 0.05$ با شاخص میزان کمک مالی به آموزش و پرورش ارتباط معنی دار وجود دارد. به عبارت دیگر اولیا و کارشناسان بر این عقیده هستند که انجمن های اولیا و مربیان و شوراهای آموزش و پرورش نقش اصلی در جذب کمک های مالی و فکری مردم در آموزش و پرورش دارند. همچنین تقلیل هزینه ها نیز نقش مهمی در کاهش هزینه های آموزش و پرورش دارد. در جدول زیر خلاصه ای از نتایج آماری سؤال ۳ پژوهش ارائه می گردد:

جدول شماره ۳: نتایج سئوال شماره سه

گروه	سئوال	درجه آزادی	خی محاسبه شده	خی جدول (۰/۰۵)	میزان معنی‌داری	حالت معنی‌داری
کارشناسان	کمک از طریق انجمن	۱۶	۳۲/۲۷۴	۲۶/۳۰	۰/۰۰۲	+
اولیا	کمک از طریق انجمن	۱۶	۵۳/۷۶	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰۱	+
کارشناسان	نقش شوراها در کمک	۱۶	۳۰/۲۸۹	۲۶/۳۰	۰/۰۱۷	+
اولیا	نقش شوراها در کمک	۱۶	۳۴/۲۱۶	۲۶/۳۰	۰/۰۰۵	+
کارشناسان	آشنایی با وظایف شوراها	۱۲	۴۱/۷۷۳	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰	+
اولیا	آشنایی با وظایف شوراها	۱۲	۷۴/۴۵۶	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰	+
کارشناسان	تولید و فروش کالا در مدرسه در جهت کمک مالی	۱۲	۹۲/۰۵۲	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰	+
اولیا	تولید و فروش کالا در مدرسه در جهت کمک مالی	۱۶	۵۷/۱۵۴	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰	+
کارشناسان	تقلیل هزینه ها	۱۶	۴۱/۸۳۵	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰	+
اولیا	تقلیل هزینه ها	۱۶	۱۹/۲۹۶	۲۶/۳۰	۰/۲۵۴	-

در کشور ما موضوع فعالیتهای انجمن اولیا و مربیان، یکی از مسائل اساسی آموزش و پرورش بوده است. این انجمن‌ها در آگاهی‌های والدین دانش‌آموزان و هم‌چنین در اصلاح و تغییر رفتار و پیشرفت تحصیلی و دریافت کمک مالی و معنوی والدین مؤثر بوده است. نتیجه تحقیقات جهانگرد، پوتورا، دوپن و موینه (نقل از زال و رنجه بازو، ۱۳۷۵) مانند یافته‌های این پژوهش مؤید این نکته است که فعال کردن نقش انجمن اولیا و مربیان در اثر بخشی به مشارکت‌های مردمی مورد توجه می‌باشد. بهره‌گیری هر چه بیشتر از روحیه تعاون اولیای دانش‌آموزان و دیگر افراد خیر و علاقه‌مند در جهت تهیه، تدارک و تکمیل امکانات آموزش و پرورش مدرسه نظیر کارگاه، آزمایشگاه، کتابخانه، نمازخانه، فضای ورزشی و توسعه ساختمان و حیاط مدرسه به عنوان مهمترین اهداف انجمن اولیا و مربیان بوده و یافته‌های این تحقیق نیز مؤید موضوع فوق می‌باشد (انجمن، ۱۳۷۳).

بررسی شیوه های تامین منابع مالی در آموزش و پرورش از .....
 سئوال ۴ تحقیق به بررسی اینکه کدام بخش از جامعه در جذب درآمدهای

مالی مؤثر میباشد، می پردازد. بررسی سئوالهای مربوط به این بخش نشان می دهد که مردم با اخذ سود از کارخانجات (با کا اسکوایر، ۲۷/۵ و ۹۶/۸ به ترتیب برای اولیا و کارشناسان)، دریافت مالیاتهای مستقیم و غیر مستقیم (با کا اسکوایر، ۴۶/۳ و ۸۹/۴ به ترتیب برای اولیا و کارشناسان)، و استفاده از امکانات ساین وزارتخانه ها در آموزش و پرورش (با کا اسکوایر، ۴۹/۶ و ۳۹/۸ به ترتیب برای اولیا و کارشناسان)، در $p < 0/05$ موافق میباشند.

در جدول زیر خلاصه ای از نتایج آماری سئوال ۴ پژوهش

ارایه می گردد:

جدول شماره ۴: نتایج سئوال شماره ۴

گروه	سئوال	درجه آزادی	خی محاسبه شده	خی جدول (۰/۰۵)	میزان معنی داری	حالت معنی داری
کارشناسان	دریافت عوارض ویژه	۱۶	۹۶/۸۲۸۰۸	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰	+
اولیا	دریافت عوارض ویژه	۱۶	۲۷/۵۲۶	۲۶/۳۰	۰/۰۳۶	+
کارشناسان	دریافت مالیات غیرمستقیم	۱۶	۸۹/۴۴۲	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰	+
اولیا	دریافت مالیات غیرمستقیم	۱۶	۴۶/۳۳۸	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰	+
کارشناسان	استفاده از امکانات سایر نهاده ها	۱۲	۳۹/۸۴۶۸۲	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰۸۲	+
اولیا	استفاده از امکانات سایر نهاده ها	۱۲	۴۹/۶۳۵	۲۶/۳۰	۰/۰۰۰	+

تحقیق آقازاده (۱۳۷۲) در مورد آموزش و پرورش انگلستان و ژاپن با یافته های این پژوهش در بخش مشارکت و اخذ مالیات و عوارض انطباق دارد. به طور خلاصه می توان گفت که عدم تمرکز در آموزش و پرورش انگلستان جزئی از نظام ترکیب اجتماعی و مدیریت آن است و قبل از اینکه از طریق به وجود آمدن سازمان و وضع قانون و تاسیس تشکیلات برقرار شود. وزارت آموزش و پرورش انگلستان هر ساله ۸۵ درصد بودجه عمومی آموزش و پرورش را به ۱۰۶

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

منطقه طوری تقسیم می‌کند که آنها بتوانند حداقل ۵۰ درصد هزینه‌های سرمایه‌ای و جاری خود را از این بودجه تامین کنند. تخصیص قسمتی از مالیات بر درآمد مردم ناحیه به آموزش و پرورش در انگلستان: شامل مالیات‌ها شامل درآمد ناشی از خرید و فروش املاک، وسایل و مواد مصرفی شدنی، مسافرتها، درآمدها ناشی از جلب توریست، درآمد استخراج معادن، مالیات بر درآمد بنگاه‌های حمل و نقل، مالیات بر درآمد بخش صنایع، خدمات کشاورزی منطقه و غیره می‌باشد.

در کشور ژاپن نیز تامین مخارج آموزش و پرورش به بخش خصوصی و غیردولتی اختصاص یافته است (آقازاده، ۱۳۷۲) وزارت آموزش و پرورش؛ علوم و فرهنگ از سال ۱۹۶۵ قریب به ۵۰ درصد از کل هزینه‌های عمومی آموزش و پرورش استانها و شهرها را تامین می‌کرده است. این رقم در سالهای ۱۹۸۵ و ۱۹۹۲ به ترتیب ۴۳/۶ و ۴۰ درصد کاهش یافته است و این امر نشانگر آن است که به تدریج دستگاه مرکزی آموزش و پرورش ژاپن تامین قسمت اعظمی از مخارج آموزش و پرورش استان و شهرها را به حکومتها و مجالس ایالتی محول نموده است.

سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و صاحبان صنایع و حرف در ژاپن از پیشگامان سرمایه‌گذاری در امر آموزش و پرورش و آموزش‌های فنی و تخصصی بوده‌اند. بر طبق آمار موجود در سال ۱۹۹۲، قریب به ۷۹/۶ درصد از کل کودکان ژاپنی که تحت پوشش آموزش قبل از دبستان قرار داشتند، در مهد کودک و کودکانهای خصوصی ثبت نام کرده بودند. حدود ۲۰ درصد از دانش آموزان دوره ابتدایی و دوره اول متوسطه در مدارس خصوصی به تحصیل اشتغال داشتند و قریب ۳۵ درصد دانش آموزان دوره دوم متوسطه در مدارس متوسطه خصوصی مشغول به تحصیل بودند. قابل ذکر اینکه صاحبان صنایع و حرف نیز در ایجاد مراکز آموزشی به ویژه مدارس متوسطه خصوصی، مدارس عالی فنی، تجهیز مدارس حرفه‌ای و فنی و ماشین آلات و وسایل و ادوات مدرن و

بررسی شیوه های تامین منابع مالی در آموزش و پرورش از .....
پیشرفته و ایجاد ۸۳۴ مرکز سمعی و بصری، مؤثر بوده و در خدمت مدارس ژاپن
می باشند.

پیشنهادات

در این قسمت به چند پیشنهاد درباره اجرای پژوهش اشاره می‌گردد:

- ۱- آگاه سازی مردم به نقش آموزش و پرورش به عنوان کلید و رمز موفقیت در جنبه‌های گوناگون پیشرفت مادی و معنوی در جامعه تلقی می‌گردد.
- ۲- بحث و گفتگو و تبادل نظر با مردم و کارشناسان در جهت جذب منابع مالی جدید با توجه به شرایط و امکانات محلی.
- ۳- ارایه نتایج گذشته اداره کرد مدارس غیرانتفاعی و کمکهای مردمی در راستای اطلاع رسانی و توسعه جنبه‌های همیاری و کمک.
- ۴- ایجاد سازمان دهی در جذب منابع مالی افراد متمول به صورت تشویقی و آگاه سازی و ایجاد نگرش.
- ۵- توجه به توسعه فرهنگ همکاری در شوراهای آموزش و پرورش منطقه‌ای و گسترش آن به مدارس در زمینه ارتباط نزدیک اولیا و مربیان.
- ۶- ایجاد زمینه‌های مناسب در جامعه برای افراد خیر و نیکوکار در راه مدرسه سازی.
- ۷- بهبود نقش انجمن در هدایت کمک‌های معنوی و مادی اولیا و مربیان در راه بهبود کمی و کیفی مدارس با توجه به راهکارهای عملی.
- ۸- توجه به اهمیت مدرسه در جهت ایجاد و توسعه فعالیت‌های تولیدی و خدماتی در درون و بیرون مدرسه.
- ۹- ایجاد برنامه ریزی صحیح در راستای جذب عوارض و مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم از مراکز تجاری و خدماتی با توجه به برنامه ریزی انجام شده.

۱۰- استفاده از امکانات آموزشی سایز مراکز دولتی در جهت ایجاد و توسعه دوره‌های حرفه‌ای و نیمه حرفه‌ای.

کتابنامه

- ۱- آقازاده، احمد. (۱۳۷۲). شیوه‌های مدیریت و مشارکت مردم در اداره آموزش و پرورش در انگلستان و ژاپن. پژوهش در مسایل تعلیم و تربیت دوره جدید- شماره ۱ و ۲- پاییز و زمستان.
- ۲- انجمن اولیا و مربیان (۱۳۷۳). تهران: آیین نامه اجرایی انجمن اولیا و مربیان واحدهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش.
- ۳- ساندر، بنو. (۱۳۷۱). مدیریت و اداره امور سیستم‌های آموزشی. ترجمه برنجی، محمدرضا. تهران: انتشارات ناشر.
- ۴- سپهری، حسین. (۱۳۷۶). بررسی راه‌های جلب مشارکتهای مردمی در امور آموزش و پرورش. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم انسانی.
- ۵- دفتر هماهنگی و تلفیق طرح‌ها و برنامه‌ها. (۱۳۷۸). آمار آموزش و پرورش. تهران: وزارت آموزش و پرورش.
- ۶- رنجه بازو، کریم و زال، صمد. (۱۳۷۵). بررسی راه‌های مناسب و ممکن جلب مشارکت مردمی در سرمایه‌گذاری در آموزش و پرورش. ارومیه: شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی.
- ۷- گومبیز، دانیل (۱۳۷۰). جستجوی الگوهای جدید برای برنامه ریزی آموزش و پرورش. ترجمه نظیری، عشرت. تهران.
- ۸- قاسمی، پویا، اقبال (۱۳۷۶). زمینه‌های مشارکت مردم در آموزش و پرورش. تهران: اداره کل آموزش و پرورش تهران.

- بررسی شیوه های تامین منابع مالی در آموزش و پرورش از .....
۹- محمودی، وحید (۱۳۷۱). امکان سنجی گسترش آزاد سازی و خصوصی
کردن آموزش ابتدایی توسعه‌ای با توجه به تقاضای مؤثر آن در کشور
راهنما. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
۱۰- مجتهدی، زهرا. (۱۳۷۵). بررسی راه‌های تقویت بنیه مالی آموزش و
پرورش. تهران: اداره کل آموزش و پرورش.
11- Krijcie,r. (1970). **methods of research**. Morgan, d. w